

Časopis s podobami za slovensko mladino.
S prilogo „Angelček“

Štev. 3.

V Ljubljani, dné 1. marca 1905.

Leto XXXV.

Na poti domov.

Bil večer je, in na nebu
Zvezdice svetile so;
V temno krilo mrzle mègele
Gorsko vas zavile so.
Skozi vas siroten deček
Dalje v temno noč hiti.
Sólze mu iskré na licih,
Skrivši v tihi mraz ihté:

„Oh, usmili se me, Oče,
Revčka zapuščenega;
Nimam staršev, nimam sestric,
Bratca ne nobenega.
Postelje mi ne postilja
Dobra, skrbna mamica;
Oče kruha mi ne reže —
Vse je vzela jamica.

Zvezdice na nebu zlate,
Ve ste le prijazne mi;
Saj prijazno še migljate,
Kot ste mi nekdanje dni.
Oh, kako nocoj ste gorke ...
Le na mene sevajte
In premrzle moje noge
Celo noč ogrevajte!“

Mile zvezdice na dečka
Celo noč svetile so;
V sinji jutranji dobravi
Zopet se poskrile so.
Vstajala je zora zlata,
Deček pa je več ni zrl;
Saj mu je nebeška vrata
Angel tisto noč odprl ...

Taras Vaziljev.

27/2 05 5.5h f

Trda pot v življenje.

Povest. Spisal Bojko.

I.

večer se je vrnil k svoji teti. Stara je že bila in težko je dihala, ko je napravljala večerjo sebi in Matijčku. Pod streho je stanovala v zadehli izbi. Deske so se upogibale, če je stopila hitreje po njih. Bog vé, kateri mojster jih je že polagal. Nekaj svetih podob je viselo na stenah nad ubornima posteljama. V posteljah kajpak ni bilo mehkih blazin in voljnih žimnic, v posteljnaku je bila trda ržena slama, za podzglavje pa debele vreče. Pogrinjala so bila že stara in na več mestih zakrpana s krpami raznih barv. Poleg mize sta stala dva stola. Enemu je nedostajalo pol noge, drugi je izgubil, ne vem, kdaj in kako, gornji slonilnik. V kotu je stal Matijčkov kovčeg. Sedel je na njem in čakal večerje. Teta se je počasi gnetla v kuhinji in nepotrpežljivo prenašala opeklino. Spekla se je bila namreč ravnokar na ognjišču.

Tema se je delala v sobi. Prav počasi se je plazila v sobo, previdno in čudno žalostno. In dotikala se je svetih podob, mize, stolov, postelj, naposled se je dotaknila še Matijčka. Prav lahko mu je pritisnila poljub na lice in čelo ter se drzno predla dalje. Matijček je čutil, da se mrači tudi v srcu. Milo se mu je storilo in naslonil je glavo na dlani. Dve solzi sta se mu potočili po licu in spolzeli med prsti na trhla tla. Žalosten je bil Matijček, in hudo mu je bilo pri srcu. Spomnil se je matere, od katere se je poslovil na kolodvoru. Kako mu je bilo težko! In materi je bilo težko, kakor bi bila poslednjikrat jemala slovo od njega. Zajokala je in tudi on je zajokal, ko ji je podal desnico. Ni je mogla izpustiti uboga mati iz svoje žuljave, trde roke. Ah, ta roka, ta materina roka! Pokleknil bi bil in jo poljuboval, to roko, vso ranjeno od obilnih udarcev, že tolikrat prebodeno s skelečim trnjem. Večno bi jo bil poljuboval zato, ker je materina roka, ki ga je vodila od prvega trenutka v življenju do zdaj... Ljudje so hodili mimo in se nasmihavali. Ah, ti ljudje, ki ne poznajo tiste prave, globoke ljubezni, s katero ljubi mati svojega edinca, svoj edini zaklad na vsem širokem svetu, — tiste ljubezni, s katero ljubi dober sin svojo ubogo mater... Vlak je zabrlizgal. Mati je privila Matijčka zadnjič k sebi in ga poljubila. Koliko ljubezni je bilo zatopljene v ta poljub, koliko skrbi, koliko žalosti!

„Z Bogom, Matijče! Priden bodi, moli, greha se varuj in teto ubogaj“.

In odhitel je v vagon. Zavrtela so se kolesa, zaškripala, in vlak se je premikal dalje. Črnosiv dim se je valil nad njim v jesenski dan...

Domotožje se je vzbudilo v Matijčku. Kako je bilo doma lepo in prijetno! Zvečer sta sedela z mamico v sobi. Ona je šivala, on ji je pa bral povestce. Krasne so bile te povestce. Veseli otroci so se smejali v njih in se veselili velikonočnih potic in pirhov. Da bi bilo res tako prijetno, kakor

je bilo pisano v tistih povestcah! Ali Matijče je vedel, da ni, vsaj zanj ni bilo vse tako veselo. Poznal je dečkē, ki so bili bogati in so imeli lepe obleke. Njim se je godilo dobro. A ti ga niso marali. Norčevali so se iz „ubogega berača“. Peklo ga je to v srcu. Ogibal se je njih družbe in hodil sam po gozdu in po livadah, po travnikih in ob potokih. Ali nekdo drugi ga ni preziral. Gospod župnik in gospod učitelj sta ga imela rada. Žal jima je bilo, da ne bo mogel študirati, ker je ubog. Vendar sta to omenila materi. Tudi onadva bosta nekoliko podpirala fanta... V mestu je pa stanovala Matijčkova teta. In prišla je nekega dnē v vas in je stopila k njegovi materi. Zelo rada in vesela jo je sprejela in pogostila po svoje. V govoru sta prišli tudi do Matijčka. In teta je bila zadovoljna, da bo vzela fanta k sebi in mu dajala hranō, mati bo pa plačevala po osem goldinarjev na mesec...

In Matijček je res prišel v latinske šole. Zlata misel je vstajala materi v srcu: „Gospod bo nekoč, pred oltarjem bo stal in daroval Bogu najsve-tejšo daritev. Pri njem bom imela mirne dni...“

Matijčku so tekle solze po licu, ko je stopila nocoj teta v sobo.

„Saj ti ni tako hudo pri meni. Kaj se kremziš? Sram te bodi! Ali si mar punica?“

Trdo ga je prijela za roko in ga peljala v kuhinjo k večerji...

II.

O Vseh svetih je prišla mati v mesto. Povprašala je gospode na gimnaziji, kako se uči Matijček. Gospodje so bili zadovoljni z njim. Matijčku je bilo pa hudo pri teti. Potožil je materi, ki ga je tolažila, naj potrpi, češ, vse mine. Prišel bo veliki dan, ko bo rešen vseh spon, ko bodo minile te neprilike in nadloge. Ta dan je res še daleč, ali hrepeneti moramo po njem in se truditi, da pride tem hitreje. Ko pa pride, bo vesel on, in vesela bo ona.

Matijček je obljubil, da se bo ravnal po materinem nauku. Saj je ma-terina beseda tako sladka, in kdo bi se ne ravnal po nji?

Popoldne sta šla s teto na pokopališče, gledat vence in brat napise. Lučice so brlele, lahen vetrič je včasih zavel in ugasnil onemogel in slaboten plamen. Borila se je lučka nekaj časa, pa ji je zmanjkalo moči in je ugasnila. Tako umre človek. Moči mu opešajo, kri teče leno po žilah, vedno počas-neje, srcē bije v presledkih in naposled preneha.

Govorila sta o očetu. Kako zgodaj je šel v večnost! Tako dober je bil in blag in tako rano je umrl! Tako je pač na svetu... Dobri in veliki umrjō, hudobni in majhni živē. Matijček ga niti poznal ni. Zató je mater izpraševal podrobnosti o njem, dasiravno jih je slišal že stokrat... Delal je in se trudil, slabotnega zdravja je bil, nakopal si je bolezen in je umrl. Kakor tisoč drugih tako on.

Šla sta s teto v cerkev v mestu in molila za očeta. Tiha, globokā molitev je hitela k Bogu.

In Matijček je sklenil, da obilno povrne svoji materi, ko bo velik. Njena ljubezen ne bo nikoli poplačana, to vé. Ali on pokaže, da je velika tudi njegova ljubezen, da stori za svojo dobro mater vse . . .

Na poti domov se je v gnječi izgubil.

Zvečer je prišel pozno domov. Teta je bila huda. Potrpel je. Spomnil se je materinih besed . . . Saj je tudi teta dobra. Hrano mu daje in stanovanje. Mati ji sicer plača osem goldinarjev, ali kaj bo to? Mati je uboga, in tudi teta je uboga. Iz boljših časov si je prihranila, da živi. Zraven pa prodaja sadje, ko ima čas. Ali trda je teta in ga mnogo zmerja. Kolikokrat se zjoče na samem! Toda iz ljubezni do matere vse potrpi. Tudi teto ljubi, saj je njegova dobrotnica.

III.

O pustu je dobil Matijček izpričevalo. Vesel ga je bil. Saj je bilo dobro, skoro najboljše v razredu. Odličnjak je bil. Skoro tekel je z malim popirjem proti stanovanju, da ga pokaže teti, ki bo vesela . . .

Teta je sedela na polomljenem stolu in brala staro knjigo. Bilo je menda sveto pismo stare zaveze. A kmalu je odložila naočnike in knjigo, sklonila glavo na mizo in si jo podprla s koščeno desnico. Mislila je dolgo, o Matijčku je mislila. Dober deček je. Ali ona ga zmerja in kara; v njeni naravi je to. Saj bi se rada odvadila tega besedičenja, ali ne gre tako naglo, kakor bi šinila misel v glavo. In mater ima fant tako dobro. Kako skrbi ubožica zanj, zadnji krajcar dá zanj. Težko ga je prislužila v potu svojega obraza. Sama si morda niti zdrave hrane ne privošči, samo da more sin živeti v mestu . . .

V sobo stopi Matijček.

„Dober dan, teta!“

„No, kakšno izpričevalo imaš, pokaži!“

Pogleda ga ostro in natakne naočnike. Počasi vzame izpričevalo v roke, ga razgrne in bere:

„Še bolje bi bil lahko izdelal! Drugič mora biti boljše!“

Vstane in počasi oddrsa v kuhinjo.

Matijček sede na kovčeg in veselo gleda naokrog, dasi ga je teta ravnokar — mesto pohvalila — okarala. Začne žvižgati. Teta kmalu prihiti iz kuhinje in zareži:

„Uči se rajši, kakor da brez dela posedaš!“

Ali Matijčku se ni ljubilo. Danes se vendar ne bo učil. Počitnice so, da se človek odpočije. Počitek je pa tudi potreben, če je kdo delal dolgih pet mesecev z duhom in telesom.

„Teta, zdaj so štiri dni počitnice!“

Teta odide v kuhinjo in mrmra nad Matijčkom, da ne bo nič iz njega, ker prerad pase lenobo.

Matijček pa hodi gorindol po izbi in žvižga naprej. Hoče tudi nekoliko telovaditi, ker nima drugega dela. Prime trhleni stol in ga dvigne v

zrak. Drži ga z obema rokama samo za eno nogo. Ali noga je bila slaba, odlomi se, in stol pade na tla, kjer se odbije še tretja noga.

Matijček obstane poleg mize rdeč kakor češnja. Pride teta in ko zagleda razbiti stol, se razjezi, zavzdigne roko in udari Matijčka dvakrat, trikrat, da je zaleгло.

„Danes ne dobiš kosila, grdin grdi!“

* * *

Popoldne se je teta odpravila na izprehod, Matijčka je zaklenila vi sobo. Jokal je in jo prosil, naj ga pusti, da gre z njo na izprehod. A n dovolila.

„Za kazen ostaneš doma!“

Sede po navadi na kovčeg, vzame v roko knjižico, ki si jo je izposodil iz knjižnice in začne čitati. Ali ni mu hotela povest v glavo, zasledovati ni mogel dejanja, čutiti ni mogel z junaki. Odloži knjigo in začne misliti. Pred očmi je bil razbiti stol, ki ga je teta odnesla v kuhinjo. Kako je bila teta huda raditega, otepla ga je. Ali on škode ni storil nalašč, ponesrečilo se mu je, in stol je padel. Težko mu je bilo pri srcu, ker je bila teta tako huda . . . Doma je bilo vse drugače. Mati ga je rada imela, gospod župnik in gospod učitelj tudi. Pri maši je stregel in dobil desetico. Vesel jo je stisnil v roki in odhitel k materi. Desetica — to je bil že velik denar! Kruha lahko kupi, sadja ali sladkorja, da ga porabi mati za kavo, ki jo pije tako rada . . .

Včasih ga je gospod župnik poklical k sebi in mu dal potvice, sadja, včasih je celo kosil z njim. Takrat se mu je smehljalo nebo. Jasno lice je imelo, in modre, tako svetle oči. Segel bi bil po njem kakor dete po ponujani igrači, in ga potegnil náse in se ves odel z njim. Smehljalo bi se mu in ga božalo. Tako sladko bi mu bilo in lahko pri srcu, in duša bi se topila.

Prešlo je vse, kot iztočna bajka je minilo. Ali kaj je rekla mati? Gospod bo enkrat in pomagal ji bo in drugim bo pomagal. Da, da, podpiral jih bo . . . Ali kdaj bo šele to? Kolikokrat bo še lačen, preden dospe do cilja? . . . In zopet je stala mati poleg njega in ga bodrila k delu. Naprej, pri prvem koraku ne sme človek omagati. Junak mora biti. Pogum mora imeti zapisan na čelu, če hoče kaj doseči; strah ga ne sme biti pri prvem koraku v življenje . . .

Mraz je bil zunaj in sneg je padal v redkih kosmičih na zemljo. Počasi je polzel izpod neba, ali vztrajno, in zdelo se je, kot da se nebeški svod sklanja na zemljo in jo pokrije vsak čas. Zdajnzdaj završi veter in stresa drevesa v beli odeji na malem vrtu pod oknom. Pada sneg, okrog oglov pa se podé vrabci in žalostno čivkajo. Človek bi vse poklical k sebi na gorko in jih ogrel in jim dal, da bi se najedli do sitega.

Matijčku so se smilili ptički. Zeblo ga je v roke in tudi noge so mu bile mrzle. Teta je imela malo drv, zato je le redko zakurila. Matijček b

najrajše poklical vse ptičke k sebi in jih nasitil, pa sam ni imel kaj. Lačen je bil, zato je vedel, kako neprijetno je, če je želodec prazen. Tako neprijetno je, kot bi polival človeka z mrzlo vodo. Kot bi se bili naselili pajki v želodcu in predli svileno pajčevino. Zunaj pa mrzlo in v želodcu tudi . . .

Odpre okno. Prihiti par vrabčev in smukne v sobo ter žalostno začivka. Smukne pa s njimi tudi nagajivec mraz, da Matijčka strese. Par snežink vrže veter v sobo. Padejo na tla in se raztopé. Líse so ostale na fleh. Zapre okno in začne tekati po sobi, da se ugreje. Tudi vrabca vreščita po sobi in srfotata v kuhinjo, kjer so bila vrata odprta na stežaj. Teta je imela tam kruh, riž, ječmenček. Nagajivca z lačnim trebuščkom kmalu iztakneta, kar jima je bilo po godu. Zobljeta urno, kakor bi se bala, da skoro pride žena z dolgo metlo in ju odpodi . . .

Matijčka je zaskrbelo. Kaj poreče teta, ko zapazi, da ji je zmanjkalo ječmena? Takoj ga bo obdolžila in zopet otepla. Smilila sta se mu pa tudi lačna vrabca, zato ju je pustil . . .

Ko sta se nazobala, dvigneta ponosno glavi, si namigavata in čivkata, kakor bi si klicala pozdrave in želela na prosto. Zletita nazaj v sobo in se jameta zaletavati v šipe. Odletavata zopet, pa se zopet zadevata. Matijček ju gleda in greh se mu zdí, če bi kateri padel na tla omamljen in bi poginil. Odpre jima okno in ju izpusti . . .

Veselo sta začivkala in zletela okrog oglov. Sneg je padal, mrzel veter je bril, in Matijčka je zeblo še bolj. Zaprl je urno okno in začel hoditi po sobi . . .

Nasitil je vrabca in zopet sta odšla vesela. Samo jedi jim je treba, pa so zadovoljni. In želé si nazaj v prostost. Dà, prostost ljubijo. Saj jo tudi on ljubi, ali do nje ne more. Teta ga drži kakor v kleščah. Čakaj, izvojuje si prostost, morda po dolgih letih, in potem bo vesel. Zdaj je pa zaprt kot ujetnik in lačen je . . .

Zopet mu je bilo bridko v duši. Bog vé, koliko ljudi je lačnih danes. Klatijo se po puščavah in stepah, sneg gazijo do kolen, nevarnosti jim preté, da zaidejo in zmrznejo . . . In lačni so, da bi grizli kamen in ga jedli, če bi imeli zobe tako trdne . . .

Spomni se, da je teta shranila jabolke pod posteljo. Štela jih gotovo ni; kaj če bi jih on nekaj vzal, da si vtolaži lakoto. Že hoče seči po košari in jo potegniti k sebi. Pa stopi prav tik njega mamica in ga pogleda globoko v oči, da odskoči, kot bi ga pičil gad . . .

Pa ni bila mamica, svarila ga je vest. Sede na kovčeg in začne jokati. Dolgčas mu je bilo, lačen je bil in težko mu je bilo v srcu. Da bi prišla zdaj res mati in ga potolažila in pa objela tako ljubeče kot nekda! Ali ni je. Sam je, vse je tiho, le ura tiktaka v kuhinji. Stara je ta ura in počasna kakor teta . . .

Ob štirih je prišla teta. Pogledala je Matijčka in rekla osorno:

„Ali že zopet jokaš? Potovka te čaka, pojdi k nji! Nekaj ti ima sporočiti!“

Matijček je odhitel po stopnicah. Nehalo ga je zebsti, jok je izginil. solze so se posušile. Šel je v zakotno gostilno, kjer je dobil dobro ženico iz domače vasi.

Pogledala ga je starka s sočutjem in ga vprašala:

„Zakaj si jokal, Matijče? Ali ti ni dobro?“

„Lačen sem, teta Mica. Od zjutraj nisem ničesar užil. Stol sem po nesreči zlomil, zato se moram postiti ves dan . . .“

Potovka ga pogleda žalostno. Zapazila je, da je fant bled. Doma je bil rdeč, zdaj je pa že skoro jetičen. Slab je videti . . .

„Ti revež ti, na!“

Dá mu kruha in nekaj mesa. S slastjo Matijče vse pojé.

„Kakšne novice pa prinašate?“

„Matijče, nič dobrih. Ne ustraši se! Mati so slabi, bojim se, da bodo nevarno zboleli . . .“

„Naša mati?“

„Da, Matijček! Je že tako volja božja!“

Jok ga premore. —

„Zdaj ni nič hudega. Potolaži se! — Tu imaš goldinar. Gospod župnik so ga dali.“

Med tem je sedela doma teta na polomljenem stolu in imela svoje misli . . .

„Kaj, če mu umrje mati? Jaz ne morem sama skrbeti zanj. Fant tudi ni kaj prida. Zastonj ga ne bom imela. Rajši vzamem koga drugega na stanovanje, ki bo boljše plačeval . . .“

Vstane in leze v kuhinjo. Kmalu zapazi, da je kruh odščipljen, da je manj ječmenčka. Razjezi se tetka.

„Ta grdin tatinski! Nič več ga ne maram! Naj gre, kamor hoče.“

Ko je stopil Matijček v izbo, plane nanj in ga oklofuta, da je zajokal na glas.

„Ti seme tatinsko, poberi se od mene! Še nocoj, kamor hočeš!“

„Ali čujte, teta! Vrabci so pozobali malo ječmenčka in okljuvali kruhek. V sobo sem jih spustil, ker so se mi smilili.“

„Nič ne bo iz tebe! Za danes naj bo! Čez štirinajst dni pa odidi, kamor hočeš!“

Odšla je v kuhinjo, da napravi večerjo. Matijček je pa sedel na kovčeg in jokal dolgo. Potem je pa vstal, hitro odprl vrata in odšel . . .

(Konec prih.)

Poslušni učenec.

Naš sosed Jozlè.

Hej, kužka ima naš Jozlè
In umetnij uči ga,
In kužek tega je vesel,
Hvaležno z repom miga.

Če kužek mu poslušen ni,
Jozlè mu s prstom žuga:
„Le priden bodi, kužek ti,
Če ne, bo pela druga! . . .“

Hej, kužka ima sosed naš
V umetnosti ga vadi;
Če kužek mu poslušen je,
Po hrbtu ga pogladi.

Na gobček kruha dene mu,
In kužek ga ne zgrabi,
Zbojí se Jozlovih oči,
Pa brž na glád pozabi.

Jozlè pa se obrne k nam
In nauk nam razlaga:
„Presilna ni nobena strast;
Še pes, če fiče, jo premaga.“

Márijan.

Črtice iz življenja slavnih mož.

(Priobčil Vrhovski.)

I. Ruski car Nikolaj ni ljubil bogatinov, ki so bili lakomneži. Nekega dne je potoval s takim bogatašem po deželi. Na cesti pa se pokaže zapreka, da ne morejo z vozom dalje. Gresta torej car in bogataš peš naprej. Privedeta do kraja, kjer je bila cesta z vodo na široko preplavljena. Car pokliče močnega delavca, ki je delal ob cesti, ter ga vpraša, si li upa nesti njega čez vodo? „Zakaj pa ne?“ odgovori delavec, pa pobaše vladarja in ga varno nese čez pol metra visoko vodo na drugo stran. Car mu dá nekaj rubljev pa mu zašepeta: „Zdaj pa idi še po onega gospoda, pa ko ga prineseš sredi vode, vprašaj ga, koliko ti dá za trud?“ Delavec uboga. Ko s svojim bremenom obstoji sredi vode, vpraša lakomnika, koliko mu bo dal. „Ti potepuh“, se razjezi bogatin, „ali ti ni oni gospod plačal za oba? Videl sem, koliko si dobil, pa ne plačam niti groša več.“

„Koliko ti daje?“ vpraša car z brega.

„Nič.“

„Tedaj ga vrzi v vodo!“

Delavec se pripravi, da to stori, ali lakomnež mu obljubi tri rublje.

„Zahtevaj tristo rubljev!“ zasmeje se car. Začelo se je pogajanje. Bogataš obljublja več in več, med tem se pa trdno drži delavca, boječ se, da ne bi padel v vodo. Jeza in strah sta mu rdečila in bledila obraz.

„No torej bodi, kolikor zahtevaš“, reče naposled, „samo da me hitro preneseš na ono stran. Tam ti plačam.“

„Ne verjami mu!“ kliče car smejoč se na ves glas, „koj tam naj ti plača!“ Lakomnež je, dasi nerad, vendar plačal nosaču tristo rubljev.

II. Cesar Jožef II. je potujoč po Ogrskem obstal nekoč s svojim spremstvom pri mali poštni postaji na deželi. Medtem, ko so njegovi družabniki pili čaj, je šel cesar v sobo poštarjevo in se radovedno oziral po njej. Radostno se je nasmehljajal, ko je ugledal na polici sv. pismo. Pokliče poštarja in ga vpraša: „Ali pogosto čitaš iz te knjige?“

„Vsak dan, ako imam le količkaj časa“, odgovori poštar.

„No, kako daleč pa si že, sin moj!“

„Ravno včeraj sem začel zopet od kraja“, je bil odgovor.

Ko poštar odide iz sobe, položi cesar v evangelij sv. Marka — tisočak.

Čez tri tedne pozneje se je vozil cesar zopet tam mimo, obstal in iznova zahteval čaja.

„V par minutih bo že na mizi“, zagotavlja poštar.

„Dobro! Med tem časom se malo oddahnemo. Glej, glej! Sveto pismo leži še vedno na tistem mestu, kamor sem ga jaz položil. No, kako daleč si pa že sedaj prečital, sin moj?“

„Mislim, da še danas dovršim evangelij sv. Janeza“, reče poštar.

„Ali si našel pri evangeliju sv. Marka kaj z a k l a d a?“

„Ne vem, kaj misli Vaše veličanstvo?“ reče poštar. Nato cesar vzame knjigo, jo odpre in pokaže v nji tisočak. „Glej, kako Bog kaznuje tistega, ki laže. Ti si lagal, da si pridno čital, zato pa nisi našel danarja, pa ga zato tudi ne dobiš. Nato cesar odloči, da se denar razdeli med občinske reveže.

III. Nekoč je cesar Jožef potoval v Italijo. Blizo mesta Celovca pa se pri kočiji zlomi kolo, da je moral cesar s premstvom prenočiti pri kmetiški hiši. Bilo je jako hladno vreme; v tisti vasi so imeli pa samo enega kovača, pa še ta ni imel pomočnika. Cesar je takoj uvidel, če hoče, da se kolo popravi, treba kovaču pomagati. On sam gre gonit meh, njegov služabnik pa pomaga tolči kovaču po železu.

Ko je bilo delo zgotovljeno, vpraša cesar kovača: „Koliko sem dolžan?“ „Dvanajst grošev!“ odgovori kovač. „Ko bi mi gospoda ne bila pomagala, bilo bi res petnajst grošev, tako pa moram že nekaj nižje računati.“ Cesarju se je ta prostosrčnost kaj prikupila, vzame iz mošnje dvanajst cekinov, jih dá kovaču in sede v kočijo. Kovača, ki je tudi videl prej nekaj sveta, in je poznal denar, začne skrbeti, kdo mu bo cekine zmenjal, da bi mogel ostalo dati nazaj.

„Le zmenjajte si, kakor hočete“, reče cesar, „ostalo pa si obdržite!“ Še le sedaj se je zasvetilo kovaču v glavi, kdo sta gospoda, ki sta mu pomagala pri delu. Tudi cesar sam se je rad spominjal na to, da je bil nekoč — kovaški pomočnik.

Iz dežele bajk in basni.

9. Trije klasi.

Ljubko je sijalo solnce. Marija je šla z Jezusčkom na polje, nabrat nekaj zelišč. Kako se je veselil božji Sinek plodnega polja! Ploskal je z ročicama in nabiral zale cvetke. Gledal je rumeno klasje, ki se je lahko zibal pod božajočim vetrecem.

Prišla sta do njive, na kateri je rastla pšenica.

„Sinček, počakaj tu, jaz grem nabrat zelišč, kmalu pridem“, reče Marija Juzusčku.

Sinek pa gleda ravnokar dozorelo žito, čudi se polnemu klasju, pa trga cvetke, ki so kukale izmed rumenih bilk na širono planjavo.

Jezusček je bil takrat še majhen. Komaj je znal hoditi. Pa se naveliča gledanja bilk in cvetk, vstane in stopi k pšenici in odtrga tri klase. Položi jih na travo in jih ogleduje. Kako se vzradosti, ko padejo dozorela zrnca v njegovo roko! Postavi bilke v travo, da bi stale kakor preje, a nočejo več.

V tem pride na polje žena, posestnica njive, kjer je Jezusček utrgal tri klase. Začne se zadirati nad Sinkom Marijinim in upiti, kje je njegova mati, da ji pove, kako škodo ji je učinil.

Ob tem prihiti Marija in vidi, kaj je storil Sin. To ni bila taka reč! A žena začne kregati Marijo, da se Mati božja užalosti! Milo pogleda Jezusčka, kateremu se je ob tem pogledu izpremenilo obličje. Vstane, vzame klasje in je zasadi na mesto, kjer je je izrval. In glej, klasje obstoji — a bilo ni več navadno klasje. Iz rumene pšenice so se blesteli trije klasi — čistozlati.

Sin božji se ozre na mater in potem na hudobno ženo, ki začudena gleda zlate klase. Naposled starka le pade na kolena, prosi Boga odpuščenja in še Marijo, da je tako grdo ravnala s Sinom božjim. Od tistega časa pa je bila ta žena najpobožnejša v oni vasi. In vsako leto so zrastle na onem mestu, kjer je Jezusček vsadil one tri bilke — trije zlati klasi.

10. Materina ljubezen.

Umrla je mati mladoletne dece. Dušica je zapustila telo in v hipu je ugasnilo v njem življenje. Črez obraz se je razlila mrtvaška bledost, oči pa so osteklenele. Dušica pa ni takoj odletela iz sobe, kjer je ležalo mrtvo truplo. Plavala je okoli dece, sedmerih nedorastlih otrok, ki so v silni bolesti žalovali ob postelji mile matere. Polni vroče materine ljubezni so se duši zasmilile sirote, in poljubljala jim je otožna lica, po katerih so lile solze obupne žalosti. Končno je pa vendarle odplavala in se dvignila skozi neskončne prostore pred večnega Sodnika.

Zveličarjev obraz je sijal jasnejše od solnca, in na glavi se mu je bliščala trnjeva krona v sijajnih mavričnih barvah. Rane na rokah in na nogah so se mu svetile v veličastnem žaru, in njegove oči so bile polne nebeške milobe in dobrote. Angelvarih je stal ob strani dušici, ki je trepetaje čakala sodbe.

In odprl je večni Sodnik knjigo, kjer je popisano življenje vesoljnega človeštva, in izpregovoril je z ostrim glasom: „Izpolnjevala si sicer moje zapovedi, delila si ubogim dobrote, ali vse te zasluge še ne opero tvoje krivde. Premehka si bila z otroci. Ako so te žalili, nisi jih kaznovala, in ko je tvoje najmlajše dete zamahnilo z roko proti tebi, te je bolelo srce, a nisi ga kaznovala.“

Zmračilo se je lice angelu varihu, ki je stal dušici ob strani bel kot lilija. Skozi prosojno, biserno meglo, ki je plavala nad njim, se je čulo rajsko petje, a dušica je v silnem strahu medlela. Nekaj časa je molčal večni Sodnik, a potem nadaljeval: „Da se očistiš, moraš v vice, kjer bodeš trpela sedem let in hlepela po nebeških radostih. Potem šele ti odpre sveti Peter rajska vrata. Tvoja deca pa se bo pokorila na svetu za bridkosti, ki bodo čistile tebe.“

Zajokala je dušica in zaprosila je z milim glasom: „Vrzi me v vice, naj se očistim v žarečem ognju in plamenu dvakrat sedem let, a odpusti moji deci, zanesi mojim otrokom!“

Stvarnikovo obličje zasije neskončne milobe, svet smehlja mu zaigra okrog usten, pa izpregovori: „Tvoja ljubezen je močnejša kot ogenj, tvoja ljubezen je očistila tebe in deco. Odprta so ti vrata v nebeški dom. Pridi na moje srce.“

Zasijalo je vse okrog njih v zlatem blesku, angelvarih je vzel dušico v naročje in odplavala sta tja, odkoder je prihajalo morje svetlobe, odkoder se je čulo rajsko petje.

Konstantin.

11. Hvaležne živali.

Živel je lovec, ki je hodil vsak dan na lov in vselej je prinesel domov divjačine. Nekega dne pa je do večera iztikal po dobravi, a ni nič ustrelil. „Dokler ne ujamem kake živali, pa naj si bo le polh ali vrana, ne grem domov“, si misli in prenoči v gozdu. Drugo jutro pride do morskega obrežja. Tam zagleda na pesku veliko morsko ribo, ki se je zastonj trudila, da bi se zavalila v vodo. Lovcu se je žival zasmilila, ko je videl kako težko je odpirala škrge, pa jo zavalil v morje. Riba, čuteč, da je zopet v svojem življu, mu reče: „Kako plačilo želiš za izkazano dobroto?“

„Nič ne maram“, ji odvrne lovec, a riba mu pravi: „Vzemi luskino z mojega telesa in ko me potrebuješ, jo zažgi, pa ti pridem na pomoč!“ — Lovec izpukne luskino, jo spravi in gre dalje.

Pride na obširno ravnino. Tam se uleže pod velikanski hrast, da bi zaspal in se odpočil. Komaj pa zadremlje, že ga vzbudi čudno šumenje. Ozre se in zapazi grozno kačo, ki je lezla na drevo. Lovec ne pomišlja, prime za puško in ustrelil kačo. Mladi orli pa, ki so bili v gnezdu na tem hrastu, so bili veseli, da so rešeni kače. Lovec se zopet zlekne in zaspil. Medtem pa priletita domov orel in orlica, opazita lovca pod drevsom in mu hočeta izključati oči, meneč, da hoče lovec pokrasti mladiče. Toda orlički zavpijejo: „Pustita ga, dobrega moža! Glejta, kačo, ki je požrla že

dosti bratov in sestic, je ta mož ubil!“ Ko stara to slišita, razpneti peroti nad spečim lovcem in mu delata senco, da ga ni žgalo vroče solnce. Ko se lovec prebudi, ga vprašata: „Kako plačilo želiš za izkazano dobroto?“ Mož jima odgovori, da ne mara nič. Stari orel mu pa reče: „Izruj si pero iz mojega repa. Če me boš potreboval, ga zapali, pa ti pridemo pomagat.“

Lovec shrani pero, lazi zopet cel dan po goščavi, a nič ne ujame. Zvečer vendar zapazi lisjaka in mu reče: „Tako, cigan rujavi, ravno prav mi prihajaš. Pomisli, že tri dni se potikam po gozdu, a niti miši nisem videl.“ Lisjak se stresne, boječ se lovčeve krogle in zaprosi: „Ne ustrelj me! Dam ti, kar poželiš.“

„Kaj mi moreš dati, ti hinavska para?“ ga lovec vpraša porogljivo.

„Boš že videl; potegni dlako iz mojega hrbta, in če boš v sili, jo zasmodi, in jaz ti pojdem pomagat.“

Lovec si vzame dlako, shrani jo in potuje dalje, dokler ne pride v ptujo deželo. Tam je živel kralj, ki je imel čarovno ogledalo. Oznaniti je dal po vsej deželi, da dobi oni polovico kraljestva, kdor se zna tako dobro skriti, da ga kralj ne najde. Če se pa slabo skriva in ga kralj najde, zapade glavo. Mnogo jih je že poizkusilo to stavo, a še vsak jo je izgubil.

Lovec sklene, da poizkusi to stavo. Zbor dvanajsterih mōž mu izroči zapečateno pismo, v katerem mu je bilo zagotovljeno, da dobi polovico kraljestva, če ga kralj ne najde; da pa izgubi glavo, če ga kralj iztakne. Dali so mu tri dni časa, da si poišče dobro skrivališče. A lovec ga ni iskal. Dva dni se je gostil, in če ga je kdo opozoril, da utegne glavo izgubiti, se mu je smejal. Tretji dan pa se napoti na morsko obrežje, zapali ribjo luskino in glej, morska riba takoj priplava in ga vpraša, česa želi.

„Hočem, da me tako dobro skrivaš, da me nihče ne najde“, ji pravi lovec. Riba pa odpre svoje žrelo, lovec se splazi vanje, in riba izgine z njim v morsko globino.

Kralj pogleda v čarovno ogledalo, da bi zagledal lovca, išče in išče po vseh kotih zemlje, — v ogledalu je bil namreč videti vsak kot zemlje, — a nikjer ga ne opazi. „Šmentana reč“, si misli, „treba bo dati polovico kraljestva prebitemu lovcu.“ Še enkrat se ozre v ogledalo — in kaj zagleda? Čopek lovčeve kapice je ribi molel iz gobca. „Aha, ga že imam! Riba ga ima v žrelu“, vzklikne kralj.

Ko pride drugi dan lovec h kralju pozvedit, ga je li našel, mu pove, da je tičal v ribjem žrelu. Lovec mu odvrne: „Res je! Daj mi odsekati glavo!“ Kralj pa reče: „Naj bo! Za sedaj te pustim pri življenju, zato ker se doslej še nihče ni tako dobro skrival kakor ti. Pa to ti povem: ne tekmuješ več z menoj!“ Lovec ga zahvali in odide.

Pa kmalu mu začne rojiti po glavi: „Kaj, ko bi še enkrat poizkusil, naj si gre tudi za glavo?“ Pa gre k dvanajsterim možem in podpiše pismo kakor prvič. Potem zapali orlovo pero. Na mah prilete orli od vseh strani, dvignejo ga na svoje peroti in ga odneso visoko gor do neba. Kralj pa zopet gleda v ogledalo, a lovca ne more najti. Slednjič vendar zapazi zeleni čopek, ki se je videl preko ptičjih peroti, in vzklikne: „Zopet ga imam!“

Premeten je kakor nobeden drugi.“ Ko pride lovec predenj, da bi pozvedel, če ga je zasledil, ga vpraša kralj lokavo: „Te li niso orli odnesli gor proti nebu?“

„Tako je“, prizna lovec, vèli mi torej odsekati glavo!“ Kralj pa mu zapreti: „Glej, da izgineš; zasedaj ti še pustim življenje, a Bog te varuj, da mi prideš še kdaj pred oči!“ A lovec se ne da ostrašiti: „Poizkusim še tretjič. Če mi tudi sedaj izpodleti, potem me brez usmiljenja skrajšaj za glavo!“

Lovec se zopet napoti k zboru dvanajsterih in vnovič podpiše pogodbo. Spomni se pomoči lisjakove, zapali njegovo dlako. Kar se prikaže lisjak ter ga popraša, če kaj potrebuje? Lovec ga zaprosi, naj mu izkoplje jamo, ki pelje pod kraljevi grad ravno pod stol, na katerem sedi kralj, kadar gleda v čarovno ogledalo. Lisjak skliče vse lisice in lisjake. Kmalu izgrebejo jamo, kakoršno je lovec želel. Pa zleze vanjo in se splazi pod stol, ko je kralj, na njem sedé, ravno iskal v ogledalu.

Ko pride pred kralja vprašat, če ga je opazil, mu kralj odgovori: „Ne, nikjer te nisem mogel najti. Kam si se vendar skril, ti lisjak pretkani?“ Lovec pa mu mežikaje odgovori: „Pod tvojim stolom sem čepeč.“ Kralj se nasmeje: No, ker si tako premeten, bodi polovica kraljestva tvoja!“

Lovec je postal kralj v svoji deželi in še živí, če ni umrl.

Po novogrški basni. Philalethes.

12. Kaznovani orel.

(Basen.)

Vsem ptičicam se orel roga
In jim ošabno to-le dé:
„Oj révice, perjad uboga,
Čemu ste le na svetu vé?
Zleteti skoro ni po volji
Pod lepo, sinje vam nebó,
Sramotno sedate po polji
In tlako delate celó...
Kaj nič ne gledate na mene,
Kako tja gori dvigam se,
Kjer veter jak oblake žene,
Kako za svet ne brigam se...?
Aj, gledite, v višavi daljni

Teman li vidíte oblak?
Tja, tja še nihče vzplapolal ni,
Tja prvi jaz preplovem zrak...“

Tako je orel bil govoril
Na ptice vse prevzetno zroč:
Kot rekel je, je skoro storil,
Že več ga videti ni moč.
Kar v hipu blisne iz oblaka,
In v hipu zagromí strašnó:
Pred ptičice zadet iz zraka
Pal njihin kralj je na zemljó...

Lucijan.

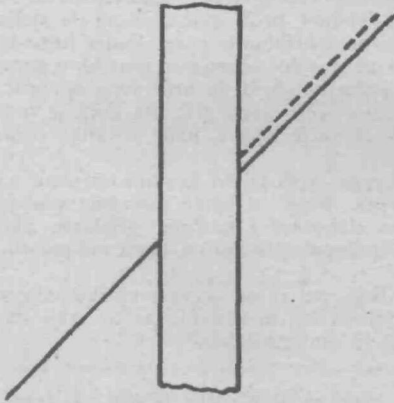

Listje in cvetje.

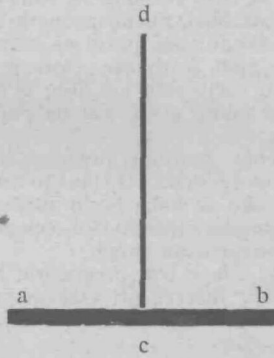
Koristna zabava.

(I. Optična prevara.)

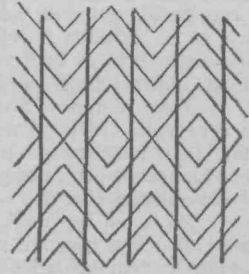
Načrtaj si enako sliko, kot je številka 7. Še boljše, ako jo narediš nekoliko večjo. Vsakdo bi rekel, da je na desni strani spodnja črta podaljšanje črte na levi; a z ravnilom se lahko prepriča, da je zgornja v isti smeri. Posebno vidna je prevara, ako se slika tako obrne, da stopi povprečna črta vodoravno. Prevara ostane tudi, ako se na sliki bela plošča popolnoma počrni.

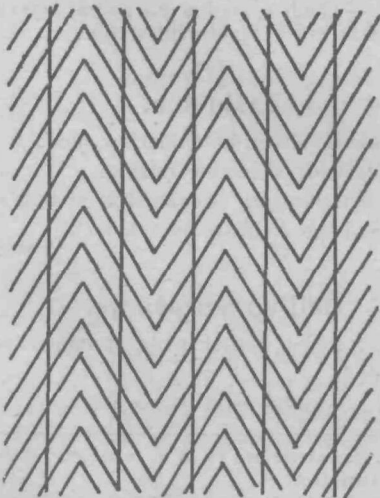
Številka 7.

Številka 8.

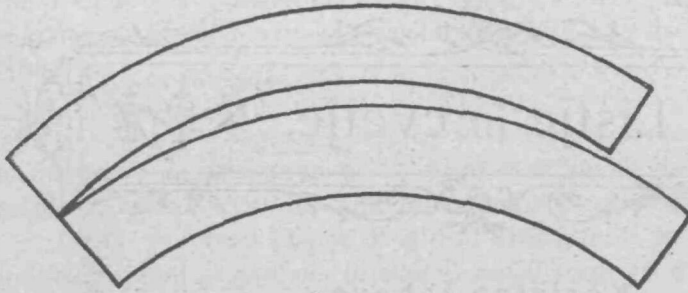
Številka 9.

Številka 10.

Naredi si črto ab (št. 8), razpredeli jo na sredi in na to sredino potegni navpično popolnoma enako dolgo črto cd . Zdaj pa primerjaj. Pogled te tako prevari, da se ti zdi črta cd precej daljša mimo črte ab ; in tako se ti bo tudi zdelo, ako tako obrneš sliko, da bode cd vodoravna. Slična prevara se opazuje pri klobuku, posebno pri visokem, n. pr. cilindru. Ako se zanašal le na pogled, bi stavil, da je pri cilindru višina mnogo večja nego širina spodaj pri okrajih; a mera ti pové, da je obratno res.

Na slikah številka 9 in 10 so navpične dolge črte vzporedne; a vmesne črte tako prevarajo naš vid, kakor bi ne bile, in v št. 9 celó, kot bi bile po nekod prelomljene ter bi se zdaj zblíževale, zdaj zopet oddaljevale.

Štev. 11.

Ako opazuješ zakrivljeni plošči na sliki štev. 11, te tudi utegne goljufati oko. Prepričan sem, da se ti bo zdela spodnja plošča precej večja nego zgornja, a vendar se lahko prepričaš z merilom, da je zgornja ne le enolika, marveč še daljša nego spodnja.

Iz zaklada naših pregovorov.

56. Grič ne podere hriba, hrib ne gore.

To vam je znano, da majhno višino imenujemo grič. Hrib je že precej višji mimo griča; gora pa oba nadkriljuje za precej metrov. Ko bi se zgodilo iz kakoršnegakoli vzroka, da bi se grič nagnil in podrl proti hribu, bi hribu ne napravil posebne škode. Ko bi se pa obratno zgodilo, da bi se hrib razmajal in siloma telebnil proti griču, bi se pa slaba godila griču, gotovo bi ga razdejal. Slično razmerje je med hribom in goro. Padec hriba bi gori ne povzročil posebne škode; pač pa bi se hribu ne godilo dobro pod porušeno goro.

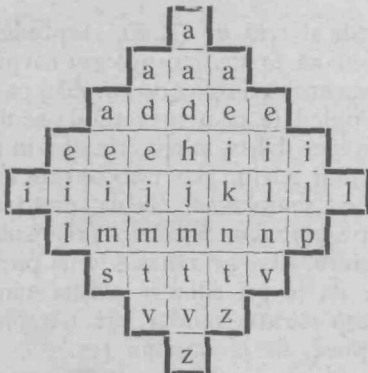
Vzrok, zakaj se tako godi, je dvojen. Gora je večja kot hrib, in hrib večji kot grič, torej bi se zgrudila z veliko večjo težo kot hrib, in hrib z večjo nego grič. Pa gora je tudi višja nego hrib in hrib višji mimo griča. Kar pa pade iz večje višave, pade z veliko večjo silo in napravi hujši polom.

Tako je tudi v življenju: močnejši premaga šibkega; višji lahko škoduje nižjemu ali ga celo vniči, nižji pa ne more zlepa višjemu do živega. Nauk si lahko povzame vsakdo sam: Jako nespametno je, ako se hoče boriti majhen slabotnež z močnim orjakom, ako hoče hlapec nasprotovati gospodu, preprost človeček mogočnemu oblastniku, berač milijonarju, ali celo sirotej-človek vsemogočnemu Bogu.

Pa še en lep nauk se čita v tem pregovoru. Nikdo naj se ne loteva pretežke naloge, kateri niso kos njegove moči, marveč pri vsakem podjetju naj meri svoje moči. Ako slabotnim močem nakladaš pretežavna bremena, vničuješ le samega sebe.

Demant.

(Priobčila Tončka Br.)

V predalčkih razstavljene črke naj se tako uvrstijo, da pride po vrstah: 1. soglas-

nik, 2. zver, 3. slavnostna pesem, 4. žensko krstno ime, 5. šolska priprava, 6. domača žival, 7. ime domače živali, 8. moško ime, 9. soglasnik. — Tudi v sredini od zgoraj navzdol se čita isto kot v vodoravni sredini.

Zastavica.

Dekletce hiteva k studencu z menoj,
Da vode si hladne zajame;
Pa beri nazaj me — prah živež je moj,
Stopinja življenje mi vzame.

Irma Š.

Šaljivo vprašanje.

Kaj vselej poprej pada, predno sneži in dežuje?

(Rešitev in imena rešilcev prih.)

„Vrtec“ izhaja 1. dne vsacega meseca in stoji s prilogo vred za vse leto 5 K 20 h, za pol leta 2 K 60 h — Uredništvo in upravništvo sv. Petra cesta št. 78, v Ljubljani.

Izdaje društvo „Pripravniški dom“. — Urejuje Ant. Kržič. — Tiska Katoliška Tiskarna v Ljubljani.